

УДК 657.41

Дерев'янка Світлана

к.е.н., доцент

Мурзіна Катерина

студентка

Національний університет біоресурсів
і природокористування України
м. Київ

КОНТРОЛЬ ФОРМУВАННЯ СТАТУТНОГО КАПІТАЛУ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ЗМІН

Анотація

У статті розглянуто фактори, що обумовлюють необхідність контролю формування статутного капіталу в умовах глобальних економічних змін.

Ключові слова: *статутний капітал, користувачі інформації, активи, внески засновників.*

Важливою умовою успішного функціонування сучасних організаційно-правових форм підприємницької діяльності є удосконалення теорії та методологічних принципів контролю за формуванням та рухом статутного капіталу. Перехід України на принципово нові економічні відносини, відкритість економіки та інтеграційні процеси у світову систему господарювання вимагають змін в організації діючих систем контролю суб'єктів господарювання. Розмежування процесів володіння та управління, що притаманне корпоративному управлінню, може призводити до виникнення конфліктних ситуацій на рівні підприємства. Щоб цього не сталося, суб'єкти господарювання все частіше користуються послугами незалежних спеціалістів – аудиторів. Із запровадженням міжнародних стандартів бухгалтерського обліку звужилися існуючі відмінності облікових систем і процедур, пов'язані зі складанням фінансових звітів.

Статутний капітал – це зареєстрований у встановленому законом порядку та закріплений в установчих документах грошовий еквівалент майна, яке повинно бути передане підприємству у власність у вигляді внесків для забезпечення його господарської діяльності та як сплата його учасниками отримуваних ними майнових прав.

Проведення внутрішнього контролю статутного капіталу є важливим як в інтересах власників, інвесторів, інших вкладників у підприємство, так і будь-яких інших користувачів фінансової інформації, потенційних інвесторів з метою забезпечення мінімальних гарантій щодо достовірності, реальності, повноти і законності наведеної інформації. Користувачів інформації цікавить, перш за все, їх власне фінансове благополуччя. Саме це прагнення, на наш погляд, зумовило необхідність внутрішнього контролю статутного капіталу.

Суб'єкти господарювання починають свою господарську діяльність при первинному накопиченні капіталу, так як він є необхідною умовою для фінансування господарської діяльності. Стартовий капітал потрібен для безпосереднього формування активів нового підприємства і створення

можливостей для початку його господарської діяльності. На відміну від інших джерел власного капіталу, статутний капітал є відносно стабільною величиною, що забезпечує підприємству юридичну можливість існування.

Ефективність внутрішнього контролю операцій зі статутним капіталом зумовлена, в першу чергу, раціональною організацією його проведення. Як зазначає В.П. Пантелеєв: “Проблемна сфера організації внутрішньогосподарського контролю полягає у розпорощених зусиллях підрозділів контролю, тобто відсутності належної їх координації, несвоечасному проведенні контрольних заходів, недостатньому контролю одних і надмірному контролю інших об’єктів” [3].

Організація здійснення контролю – це встановлені вищим органом управління порядок і прийоми виконання певної роботи суб’єктами контролю при узгодженні їх зусиль і способів дій з метою забезпечення максимальної ефективності використання праці суб’єктів контролю при виконанні поставлених завдань [1]. Суб’єкти внутрішнього контролю статутного капіталу можна розділити на дві групи: 1) суб’єкти контролю, визначені законодавчо; 2) суб’єкти контролю, створені за власною ініціативою. До повноважень кожного з суб’єктів входить набір визначених контрольних функцій.

Здійснення контролю можна представити у вигляді послідовності етапів, кожен з яких передбачає сукупність здійснюваних процедур. При цьому думки авторів щодо черговості етапів та їх змісту нерідко відрізняються.

Інформація, отримана в результаті контролю є основою для прийняття управлінських рішень. У зв’язку з цим важливим є точність, достовірність, надійність та своєчасність такої інформації. Сьогодні на українських підприємствах досить рідко можна зустріти належним чином створену систему внутрішнього контролю. Найчастіше вона представлена відділом внутрішнього контролю або взагалі відсутня. Слід зазначити, що в сучасній економічній літературі, присвяченій дослідженню організації та методології контролю деякі автори або взагалі не висвітлюють методіку контролю статутного капіталу, або розглядають це питання доволі опосередковано.

Проведення інвентаризації статутного капіталу дозволить підтвердити сальдо по аналітичному обліку за кожним учасником, а також перевірити величину фактичної заборгованості засновників (учасників) по внесках до статутного капіталу, реально вивчити обґрунтованість сум, що обліковуються на рахунках, встановити терміни виникнення зобов’язань підприємства перед власниками, реальність часток у статутному капіталі та їх власників. Проведення інвентаризації статутного капіталу, на наш погляд, є доцільним в перший рік діяльності підприємства; на кінець кожного звітного періоду та після зміни розміру статутного капіталу.

Важливим етапом є перевірка відповідності вартості чистих активів величині статутного капіталу. Виконання цієї вимоги є однією з умов функціонування підприємства, а також правового та економічного захисту інтересів кредиторів. З цією метою перевіряється дотримання обов’язкової вимоги про перевищення або рівність величини чистих активів підприємства над розміром статутного капіталу. Якщо контролер виявить, що величина чистих активів згідно з даними річного звіту виявилась меншою, ніж

zareєстрований статутний капітал, необхідно повідомити про це керівництво підприємства та провести відповідне зменшення статутного капіталу, zareєструвавши зміни у встановленому законом порядку.

Здійснюючи перевірку статутного капіталу, виходять із того, що він формується на основі внесків власників підприємства у вигляді грошових коштів, майна, нематеріальних активів у розмірах, визначених установчими документами. Надходження внесків засновників контролюється на підставі даних первинних документів і записів за кредитом рахунка 67 "Розрахунки з учасниками" в кореспонденції з дебетом рахунків основних засобів, грошових коштів, нематеріальних активів, виробничих запасів тощо. Так, за даними прибуткових касових ордерів, виписок банку з поточних рахунків у національній та іноземній валюті з доданими до них документами перевіряють повноту і своєчасність грошових сум і матеріальних цінностей. Використовуючи інформацію актів приймання-передання основних засобів, документів, що відображають надходження нематеріальних активів, і дебетові обороти за рахунками 10 "Основні засоби", 12 "Нематеріальні активи" визначають вартість переданого обладнання, споруд, майнових прав на інтелектуальну власність тощо.

Особливу увагу слід приділяти технічній стороні реєстрації нематеріальних активів, внесених учасниками (засновниками) у статутний капітал. В обліку нематеріальні активи оцінюються за договірними цінами. При цьому складають акт, що фіксує факт надходження на підприємство нематеріальних активів.

Наступний етап контролю — перевірка своєчасності внесків у статутний капітал засновниками підприємства. Моментом фактичного надходження внесків у статутний капітал є: для грошей — дата зарахування їх на рахунок у банку чи внесення у касу підприємства, для основних засобів, матеріальних і нематеріальних активів — дата складання акта приймання-передання основних засобів, матеріальних і нематеріальних активів або інших документів, що підтверджують надходження вказаних об'єктів на підприємство.

Повноту внесків засновників у статутний капітал підприємства перевіряють шляхом зіставлення його розміру, що зафіксований в установчих документах і обліковується на рахунку 40 "Статутний капітал", із величиною заборгованості за рахунком 67 "Розрахунки з учасниками" і встановленими строками її погашення. Одним із важливих завдань контролю є перевірка дотримання принципу стабільності величини статутного капіталу, відповідності розміру, визначеному у засновницьких документах.

Керуючись Національним положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» [2], аудитор перевіряє правильність розподілу прибутку між учасниками (власниками) підприємства або спрямування прибутку до статутного капіталу, резервного капіталу тощо. Так, у статтях розділу "Внески учасників" наводяться дані про збільшення статутного капіталу підприємства та зміни неоплаченого капіталу в результаті збільшення (зменшення) дебіторської заборгованості учасників за внесками до статутного капіталу підприємства.

Власний капітал може зменшуватися внаслідок виходу учасника, випуску чи анулювання викуплених акцій акціонерним товариством, зменшення

номінальної вартості акцій або з інших причин. Тому здійснюючи аудит статутного капіталу, слід перевірити наявність і обґрунтованість змін у статутному капіталі й установчих документах підприємства. Завершальним етапом є узагальнення виявлених відхилень в обліку статутного капіталу порівняно з чинними нормативними положеннями і обґрунтування пропозицій щодо їх усунення.

Список використаних джерел

1. Контроль і ревізія: [підручник для студентів вищих навчальних закладів спеціальності "Облік і аудит"] / Ф.Ф. Бутинець, В.П. Бондар, Н.Г. Виговська, Н.І. Петренко; за ред. проф. Ф.Ф. Бутинця. – [4-е вид., доп. і перероб.]. – Житомир: ПП "Рута", 2006. – 560 с.
2. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до [...]»: за станом на 1.04.2014 р. [Електронний ресурс] / Мінфін України; Наказ, Положення, Стандарт [...] від 07.02.2013 № 73. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13>. – Заголовок з екрана (дата звернення 10.04.2014 р.).
3. Пантелєєв, В.П. Внутрішньогосподарський контроль : методологія та організація [Текст] : монографія / В.П. Пантелєєв. – К.: ДП "Ін форм-аналіт. агентство", 2008. – 491 с.

УДК 331.102.344

Жураковська Ірина

к.е.н., доцент

Луцький національний технічний університет

м. Луцьк

НОРМАТИВНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВІДОБРАЖЕННЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО КАПІТАЛУ В ЗВІТНОСТІ

Анотація

В статті розкрито нормативно-правове забезпечення відображення інтелектуального капіталу, а також його складових в звітності зарубіжних країн. Досліджено міжнародні стандарти фінансової звітності щодо їх впливу на облік активів з нематеріальною природою.

***Ключові слова:** інтелектуальний капітал, нематеріальні активи, міжнародні стандарти фінансової звітності.*

Інтелектуальний капітал складає більше половини ринкової вартості успішних підприємств. У випадку таких компаній, як Google і Microsoft, цей показник досягає 90%. Експерти сходяться на думці, що інтелектуальний капітал є рушієм зростання економіки знань. Вимірювання, управління та